

Projekt Ochrana odumírajících a doupných stromů v Ptačí oblasti Hostýnské vrchy

“Protection of dying and cavity trees in Special Protected Area Hostýnské vrchy hills” project

Martin Vymazal ¹⁾

¹⁾Ornitologická stanice muzea Komenského, Bezručova 10, Přerov 750 02, vymazal@prerovmuzeum.cz

Vymazal M. 2013: Projekt Ochrana odumírajících a doupných stromů v Ptačí oblasti Hostýnské vrchy / *Protection of dying and cavity trees in Special Protected Area Hostýnské vrchy hills project*. Zprávy MOS 71: 63–64.

Článek shrnuje výsledky projektu Ochrana odumírajících a doupných stromů v ptačí oblasti Hostýnské vrchy. Celkem bylo během let 2009–2012 označeno 1448 stromů, které nebudou vytěženy.

The article outlines the results of the project “Protection of dying and cavity trees in the Special Protected Area Hostýnské vrchy hills”. A total of 1448 trees, which will not to be harvested by foresters, were marked during 2009–2012.

Keywords: Hostýnské vrchy hills, dead trees, protection

V nejzachovalejší části Hostýnských vrchů byla nařízením vlády 22/2005 Sb. vyhlášena Ptačí oblast (PO) Hostýnské vrchy. Tím se zároveň staly Hostýnské vrchy součástí soustavy chráněných území Natura 2000. Předmětem ochrany jsou zde populace lejska malého (*Ficedula parva*) a strakapouda bělohřbetého (*Dendrocopos leucotos*) a jejich biotopy.

Oba tyto vzácné předměty ochrany, především strakapoud bělohřbetý (HOGSTAV & STENBERG 1994, CZESZCZEWIK 2009), ale i lejska malý (MITRUS C. & SOČKO B. 2004), jsou vázány svým výskytem na staré listnaté porosty s dostatkem mrtvého dřeva. Tyto druhy jsou tedy náročné na kvalitu hnízdního biotopu. Především strakapoud bělohřbetý je považován za tzv. deštníkový druh (ROBERGE ET AL. 2008). Koncept deštníkového druhu říká, že cílenou ochranou jednoho ohroženého druhu náročného na kvalitu prostředí, dosáhneme efektivní ochrany celého společenstva organismů, které s tímto deštníkovým druhem sdílejí stejné prostředí. Ostatní druhy se tedy „schovají“ pod jakýsi pomyslný ochranný deštník. Efektivita tohoto principu se již mnohokrát potvrdila například u tetřeva hlušce (*Tetrao urogallus*) v Alpách (SUTER ET AL. 2002)

a Finsku (PAKKALA ET AL. 2003) nebo strakapoudů kokardových (*Picoides borealis*) na jihozápadě USA (WOOD ET AL. 2004).

Optimální podmínky k hnízdění pro cílové druhy se v PO Hostýnské vrchy nachází jen v několika maloplošně chráněných územích, jako jsou přírodní rezervace Černava, Kelčský javorník nebo Obřany. Na základě spolupráce s Lesy ČR, Lesní správou Bystřice pod Hostýnem (LS BpH), realizuje od roku 2009 Moravský ornitologický spolek (MOS) projekt „Ochrana odumírajících a doupných stromů v Ptačí oblasti Hostýnské vrchy“. Cílem projektu je zlepšit kvalitu porostů pro cílové druhy (strakapoud bělohřbetý, lejska malý). Toho chceme dosáhnout ponecháváním vybraných stromů v porostech k přirozenému dožití a rozkladu. MOS tedy zajišťuje vyhledávání a označení takovýchto stromů. Jedná se především o stromy doupné a odumírající nebo stromy s významnými hnízdy (dravci, čap černý *Ciconia nigra* apod.). Vybrané stromy označujeme modrým trojúhelníkem a to ve smluveném počtu max. 5 ks/ha. Takové stromy mohou poté sloužit jako zdroj potravy, životní prostředí nebo dočasný úkryt řadě druhů organismů. Z těch nejnápadněj-

ších jsou to právě ptáci, kteří si v dutinách budují svá hnízda a stromy využívají jako zdroj potravy. Neméně významné jsou doupné stromy například pro četné druhy netopýrů, drobných savců, hmyzu, hub a mechů (MÍCHAL & PETŘÍČEK 1999). Z těchto důvodů je třeba v lese ponechávat nejen stojící doupné stromy, ale i souše a vývraty.

Stromy nebyly značeny náhodně, ale zaměřovali jsme se přednostně na porosty, které byly určeny v nejbližší době k těžbě, a to jak mýtní porosty, tak probírky ve starších porostech. Modré značky na stromech jsme natírali silnou vrstvou barvy, která by měla vydržet několik let. Každý označený strom má přiděleno své identifikační číslo a jeho poloha je zaznamenána pomocí přístroje GPS, což umožňuje zpětně nalézt každý strom a případně takto zkontrolovat, zda označené stromy jsou opravdu ponechávány v porostech. Systematická kontrola významné části označených stromů v roce 2012 odhalila, že naprostá většina označených stromů zůstává opravdu netežena.

Během let 2009–2012 se podařilo označit 1448 stromů 12-ti druhů dřevin, z toho nejvíce buků lesních (*Fagus sylvatica*; 1230 ks – 85%), javorů klenů (*Acer pseudoplatanus*; 66 ks – 5%) a jasanů ztepilých (*Fraxinus excelsior*; 54 ks – 4%). Dalšími z označených dřevin se zastoupení pod 2% jsou jedle bělokorá (*Abies alba*), dub zimní (*Quercus petraea*), jilm horský (*Ulmus glabra*), smrk ztepilý (*Picea abies*), lípa srdčitá (*Tilia cordata*), habr obecný (*Carpinus betulus*), olše lepkavá (*Alnus glutinosa*), javor mléč (*Acer platanoides*) a borovice lesní (*Pinus sylvestris*). Druhově neurčeno zůstalo 5 stromů, převážně kvůli pokročilému stádiu hniloby. Do realizace projektu se postupně zapojilo celkem 16 lidí.

Celkově považujeme projekt za úspěšný a smysluplný. V roce 2013 jsme museli po dohodě s LS BpH projekt pozastavit. Doufáme, že bude možné v následujících letech naši spolupráci obnovit.

LITERATURA

- CZESZCZEWIK D. 2009: Foraging behaviour of White-backed Woodpeckers *Dendrocopos leucotos* in a primeval forest (Białowieża National Park, NE Poland): dependence on habitat resources and season. *Acta Ornithologica* 44: 109–118
- HOGSTAD O. & STENBERG I. 1994: Habitat selection of a viable population of Whitebacked Woodpeckers *Dendrocopos leucotos*. *Fauna norv. Ser. C., Cinclus* 17: 75–94.
- MITRUS C. & SOČKO B. 2004: Natural nest sites of the Red-breasted Flycatcher *Ficedula parva* in a primeval forest. *Acta Ornithologica* 39: 53–57.
- MÍCHAL I. & PETŘÍČEK V. (eds.) 1999: Péče o chráněná území II. Lesní společenstva. Agentura ochrany přírody a krajiny, Praha, 713 s.
- PAKKALA T., PELLIKKA J. & LINDÉN H. 2003: Capercaillie *Tetrao urogallus* – a good candidate for an umbrella species in taiga forests. *Wildlife Biology* 9: 309–316.
- ROBERGE J.-M., MIKUSIŃSKI G. & SVENSSON S. 2008: The white-backed woodpecker: umbrella species for forest conservation planning? *Biodiversity Conservation* 17: 2479–2494.
- SUTER W., GRAF R.F. & HESS R. 2002: Capercaillie (*Tetrao urogallus*) and avian biodiversity: testing the umbrella-species concept. *Conservation Biology* 16: 778–788.
- WOOD D.R., BURGER L.W., BOWMAN J.L. & HARDY C.L. 2004: Avian community response to pine-grassland restoration. *Wildlife Soc B* 32: 819–829.